

Monumentnummer*: 522866

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument
Inschrijving register* 31 oktober 2006
Kadaster deel/nr 82839/163

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Leersum Utrechtse Heuvelrug Utrecht

Locatiennaam Locatieomschrijving
Leersum

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Leersum E 1206

Omschrijving**

Omschrijving onderdeel 4: ORANJERIE MET BEELDEN behorende tot de historische buitenplaats Broekhuizen.

In de noordoosthoek van het park gesitueerd langgerekt gebouw (1794-1798), waarvan de afwerking en de proporties zijn afgestemd op de aanblik aan de voorzijde waar een kunstmatige heuvel tegen het gebouw is opgeworpen tot de vloerhoogte van de eerste verdieping. Het pand is opgetrokken in neoclassicistische stijl met Lodewijk XVI kenmerken en vermoedelijk naar ontwerp van architect B.W.H. Ziesenis.

Voorgevel met midden- en zijrisalieten in gebosseerd pleisterwerk van grote blokken (rustica). De velden tussen de risalieten zijn in zogeheten grotwerk uitgevoerd, pleisterwerk dat het ruwe werk van een grotwand imiteert. De zijrisalieten zijn voorzien van rondboognissen, waarin beelden op sokkels. Zij stellen Venus en Pan voor en zijn tussen 1700 en 1720 gemaakt door Pieter van Bourscheidt de Oude (1669-1728). Zijn monogram staat op het voetstuk van Venus. De middenrisaliet heeft een toegang, omlijst met twee Toscaanse zuilen en fronton, waarin een wijzerplaat. De toegang bestaat uit een dubbele meerruits deur met halfrond straalvormig bovenlicht.

Links en rechts van de middenrisaliet drie achtruits schuifvensters met hardstenen onderdorpel. Mezzanino voorzien van eenvoudige dubbele openslaande vensters en een afgeknot schilddak, gedekt met gesmoorde oud-Hollandse pannen. Bakstenen achtergevel, die

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

het bestaan van de door de heuvel verborgen onderste verdieping onthult. Op de begane grond twee eenvoudige toegangsdeuren met bovenlicht, voorts empire-schuifvensters. Op de verdieping dezelfde vensters, ter hoogte van de mezzanino dubbele openslaande meerruits vensters. De oranjerie fungeert thans als kantooruimte en is zowel van binnen als van buiten aangepast aan deze nieuwe functie.

Inwendig nog enkele oudere onderdelen zoals een (later ingebrachte) Lodewijk XV schoorsteenpartij, een uurwerk uit 1793. Tot de oorspronkelijke uitrusting van de oranjerie behoren vijf geschilderde behangsels, vervaardigd door W.J. Laqui, die tussen 1794 en 1798 zijn vervaardigd. Zij stellen scènes voor uit tragedies van Voltaire.

Waardering

De ORANJERIE MET BEELDEN behorende tot de historische buitenplaats Broekhuizen is van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- vanwege de ornamentele waarde;
- vanwege de gaaf bewaarde, architectonische vormgeving;
- vanwege de kenmerkende en bijzondere plaats binnen de parkaanleg: tegen/op een schijnheuvel, om zodoende de ongunstig verlopende, zuid-oostelijke begrenzing van het park te camoufleren;
- vanwege de 18de-eeuwse beelden van Venus en Pan van de hand van Pieter van Bourscheidt de Oude;
- vanwege de vijf beschilderde doeken met voorstellingen uit toneelstukken van Voltaire;
- vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie met de andere onderdelen van de buitenplaats.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

Oranjerie